

C. BUZDUGAN

Proiectarea de construcții hidrotehnice pe valea râului Buzău, a determinat desfășurarea unei campanii arheologice pentru identificarea și cercetarea măcar sumară a obiectivelor aflate în zonele afectate de diverse lucrări.

Rezultatul cercetărilor de teren întreprinse de Muzeul Național de Istorie a României în perioada anilor 1986—1987, a fost descoperirea într-un teritoriu mai puțin cunoscut din punct de vedere arheologic a unor obiective de interes deosebit¹. Printre ele sînt notabile două descoperiri de pe teritoriul satului Valea Viei, comuna Pătirlagele, care au și constituit obiectul unor sondaje de informare, efectuate în vara anului 1987.

Prima descoperire pune în evidență resturi ale unui mormînt de epocă Latène, apărute pe Dealul Viei, iar cea de a doua existența unei așezări preistorice în punctul „Virful Stînii”.

1. Sondajul arheologic de pe Dealul Viei

Situat în partea de nord-est a satului, Dealul Viei se prezintă sub forma unui promontoriu înalt (533 m). Împreună cu alte dealuri cu culmi înalte, despărțite unele de altele prin văi largi, el flanchează pe dreapta Buzăului depresiunea Pătirlagele, situată în zona de trecere de la treapta montană la cea subcarpatică.² Dealul, cu pante foarte rezezi, se termină printr-un platou cu o ușoară înclinare spre sud-est. Pe versantul lui estic, ca și pe cel sudic de altfel, au loc alunecări în trepte care formează terasări. Aceste alunecări de teren au prilejuit apariția la piciorul vestic al pantei de sud a unui mormînt din perioada comunei primitive, ale cărui rămășițe au fost surprinse de unii elevi de la Școala generală din Valea Viei.

Din informațiile lor reieșea că mormîntul mai păstra resturi ale unui schelet uman și două obiecte: probabil, un pumnal de fier și un vas. După obiectele de inventar, din nefericire dispărute, mormîntul ar putea fi atribuit perioadei târzii a primei epoci a fierului sau Latène-ului timpuriu.

Puțin mai spre est de locul menționat, în malul unei gropi de unde sătenii scoteau lut, apăruseră, în toamna anului 1986, un mormînt de incinerare din inventarul căruia ne-au parvenit fragmente de vase de lut și 3 virfuri de săgeți fragmentare.³

Pentru cercetarea completă a mormîntului cit și pentru a stabili dacă această descoperire este izolată sau poate fi eventual integrată într-o necropolă s-a întreprins, așa cum subliniam mai sus, un sondaj arheologic. Astfel, s-a procedat la taluzarea malului format prin prăbușirea terenului spre piciorul vestic al pantei de sud, ajungîndu-se la săparea unei secțiuni lungi de 13 m, a cărei lățime variază între 1—1,50 m (fig. 1/3). În același timp a fost taluzat malul gropii unde apăruse mormîntul de incinerare, notat în documentația științifică M 1, din inventarul căruia au mai fost recuperate încă 4 virfuri de săgeți de bronz și câteva fragmente ceramice, împreună cu oase umane calcinate și cărbuni.

¹ Petre I Roman, *SCIVA*, 27, 1986, 1, p. 30.

² D. Bălțeanu, *Geografia județului Buzău și a împrejurimilor*, București, 1971, p. 71—79.

³ Descoperirea ne-a fost semnalată de inv. Traian Ștefănescu, căruia îi aducem mulțumiri și pe această cale.

Din punct de vedere stratigrafic, s-a constatat următoarea succesiune: solul vegetal actual, în mare parte erodat, suprapune pe alocuri un strat de pământ galben granulos. Pe unele porțiuni se află un strat galben prăfos, rezultat prin alunecări de teren, care suprapune solul brun-cafeniu. Acestui strat îi urmează solul brun-gălbui, care suprapune pământul galben (fig. 1/1).

Profilul stratigrafic indică o erodare puternică a solului, datorată abruptului versantului. De asemenea se constată că între solul vegetal și stratul brun-cafeniu sînt interpușe lentile groase de pământ negru explicabile prin alunecări succesive, care au provocat, desigur, distrugerea unor morminte. Alunecările de teren ce s-au produs de-a lungul timpului explică, pe de altă parte, și adîncimea relativ mare la care au apărut resturile mormintului cercetat.

După observațiile ce s-au făcut, M 1 se înscrie în categoria mormintelor de incinerare în urnă. Groapa sepulcrală, săpată pînă la linia de interferență a solului brun-cafeniu cu cel brun-gălbui, este de formă cilindrică, în profil, cu diametrul de 0,70 m. Resturile de cremație, rezultate de la arderea defunctului, împreună cu piesele de inventar, au fost introduse într-o urnă, acoperită cu capac, depusă cu gura în sus.

Vasul care a îndeplinit funcția de urnă funerară este lucrat cu mîna din pastă amestecată cu nisip și pietricele, de culoare gălbule pe ambele suprafețe și brună în profil. Fragmentele recuperate reconstituie un vas de dimensiuni medii, în formă de borcan, prevăzut sub buză cu brîu orizontal crestă (fig. 2/1).

Strachina, folosită drept capac, este de asemenea lucrată cu mîna, din pastă fină, de culoare brun-cenușie. După puținele fragmente ce au fost salvate, ea are formă tronconică, cu umerii ușor rotunjiți, deschiderea largă și buza mult evazată (fig. 2/2).

Din inventarul funerar menționăm 7 virfuri de săgeți de bronz, într-o stare de conservare precară. Săgețile, apărute printre resturile de oase calcinate, sînt în trei muchii cu aripioare (fig. 2/3).

Ceramica descoperită în M 1 intrînește trăsăturile formal-tipologice caracteristice produselor populației traco-getice. În special vasul-urnă, atît prin formă cît și prin decor, are analogii în descoperirile getice de la Slobozia,⁴ datate în secolele V—IV î.e.n. La fel, virfurile de săgeți de bronz, de tipul celor prezentate, se întîlnesc în număr mare la Slobozia.⁵ O formă mai evoluată reflectă strachina capac, mai ales prin buza ei mult evazată. Dar, acest element o apropie de unele exemplare din necropolele hallstattiene tîrzii de la Birsești⁶, Ferigile⁷ și Recea,⁸ atribuite populației traco-getice și încadrate cronologic în perioada cuprinsă între secolele V—VI î.e.n.

Pe baza paralelismelor evidențiate mai sus, descoperirea de la Valea Viei se înscrie deci în grupul hallstattan traco-getic Birsești-Ferigile, în a cărui evoluție cronologică necropola de la Slobozia, datată în secolele V—VI î.e.n., reprezintă ultima verigă.⁹ Ori, mormîntul de la Valea Viei are cele mai strînse analogii cu descoperirile de la Slobozia, ceea ce permite încadrarea lui cronologică în secolele V—IV î.e.n.

Sondajul practicat, chiar dacă n-a rezolvat decît parțial problemele pentru care a fost inițiat, are totuși meritul de a fi demonstrat prezența aspectului cultural Birsești-Ferigile pe valea riului Buzău. Totodată, el a deschis calea pentru admiterea ipotezei că descoperirile menționate pot reprezenta extremitatea nordică a unei necropole ce se întindea spre sud-vest sub actuala vatră a satului Valea Viei. Aceasta cu atît mai mult cu cît în apropiere de locul descoperirii mormintelor, pe ulița bisericii, în profilul malului de vest al unei rișe, au fost identificate vestigii ale unei așezări constînd din fragmente de vase lucrate cu mîna sau la roată, cu forme caracteristice Hallstatt-ului tîrziu și Latène-ului timpuriu. Pe baza acestor resturi de cultură materială existența unei necropole în preajma

⁴ C. Buzdugan, *Carpica*, 1, 1968, p. 82, fig. 3/6.

⁵ Ibidem, p. 85, fig. 6/1.

⁶ Sebastian Morintz, în *Materiale*, 5, 1959, p. 357, fig. 3/1 ; 6, 1959, fig. 2/1.

⁷ Al. Vulpe, în *Materiale*, 5, 1959, p. 364, fig. 2/2 ; 7, 1961, p. 221, fig. 3 ; idem, *Necropola Hallstattană de la Ferigile. Monografie arheologică*, București, 1967, pl. II/14 ; III/1.

⁸ C. Buzdugan, loc. cit. p. 74, fig. 1/2.

⁹ Cf. Al. Vulpe, *Emil Moscatu, Ceramica traco-getică*, București, 1983, p. 184 și urm.

azezării contemporane cu ea, ambele distruse de teren și apoi de construcții de case și anexe gospodărești, pare posibilă.

2. Sondajul din punctul „Virful Stînii

Punctul cunoscut de localnici sub denumirea de „Virful Stînii“ se află pe dealul cu același nume ce se înalță (cca. 500 m) în marginea de sud-est a satului Valea Viei. Spre sud-vest el se leagă, printr-o pantă ușoară, de dealuri care delimitează depresiunea Pătirlagele. Celelalte pante ale dealului sînt abrupte, greu accesibile. Deasupra, dealul „Virful Stînii“ se prezintă ca un mic platou, de formă ovoidală, închizînd în perimetrul său o suprafață de aproximativ 1200 mp.

Apărat natural prin versanții abrupti ai dealului, acest platou a constituit în vremea orînduirii comunei primitive vatra unei așezări, marcate în special prin fragmente ceramice caracteristice epocii neolitice și bronzului timpuriu.

Necesitatea precizării intensității de locuire, a succesiunii fazelor cronologice și culturale a determinat efectuarea unor cercetări arheologice. Ele s-au desfășurat pe două secțiuni: una longitudinală (S 1) de 29×1 m, deschisă pe mijlocul platoului și alta transversală (S 2) de 16×1 m (fig. 3/1).

Săparea lor a pus în evidență un profil stratigrafic simplu, relevînd următoarea succesiune: sub solul vegetal actual, gros de 0,20 m, se află stratul arheologic, de culoare brun-gălbuie, a cărui grosime atinge doar pe marginea de vest a așezării 0,20 m. Acest strat, de culoare brun-gălbuie, suprapune solul galben amestecat cu pietriș, steril din punct de vedere arheologic (fig. 3/2).

Stratigrafia indică o depunere arheologică foarte subțire, ea fiind mai consistentă spre limita de vest a așezării, ceea ce dovedește o locuire puțin intensă și de scurtă durată. Solul arheologic a fost afectat în mare parte de lucrările pomicole și agricole. Numeroase vestigii dislocate în timpul acestor lucrări, au fost antrenate și rulate mai ales spre marginea de vest a așezării, de unde, alunecînd pe versantul abrupt, au putut ajunge pînă la piciorul acestuia.

Vestigiiile de locuire, descoperite în special în capătul de vest al secțiunii transversale (S2), se rezumă la fragmente ceramice și cîteva unelte fragmentare de silex sau lucrate dintr-o rocă locală.

Deoarece, așa cum s-a subliniat mai sus, depunerile arheologice au fost răvășite de diverse lucrări, atribuirea materialelor descoperite diferitelor perioade istorice nu se poate face decît pe criterii tipologice. Pe baza acestor criterii se poate aprecia că cel mai vechi nivel de locuire datează din epoca neolitică. El este bine reprezentat prin ceramică fragmentară, care reconstituie mai ales forme de recipiente de dimensiuni mici, lucrate din pastă fină, de culoare gălbuie, prevăzute pe suprafața exterioară cu fațete orizontale, întrerupte uneori de adîncituri superficiale rotunde, specifice fazei A a culturii Cucuteni¹⁰ (fig. 4/1—3 = 5/1—2; 6/1—2). Mai puțin frecvente sînt fragmentele provenind de la vase mari, lucrate din pastă grosolană, cu barbotină (fig. 4/4; 6/3). Cîteva fragmente de străchini și vase de dimensiuni diferite păstrează resturi de ornamente pictate, ce par să documenteze prezența fazei B a culturii Cucuteni¹¹ (fig. 4/5). De asemenea, notăm prezența fragmentelor de vase lucrate din pastă fină de culoare gălbuie, ornamentate pe gît cu linii orizontale, delimitate uneori de „pastile“ sau șiruri de alveole care ar putea fi atribuite perioadei timpurii a epocii bronzului (fig. 5/1—5).

În cadrul uneltelor, destul de puține, semnalăm cîteva lame fragmentare, lucrate din silex sau dintr-o rocă locală (fig. 6/4—6).

Deși materialul arheologic descoperit este atît de fragmentar și într-o stare de conservare foarte precară, lipsindu-ne de posibilitatea unei clasificări mai nuanțate, importanța sondajului efectuat este notabilă. Prezența aspectului cucutenian, demonstrat de cera-

¹⁰ M. Petrescu-Dîmbovița, *Cucuteni*, București, 1966, p. 16—17; A. Nițu G. Buzdugan și C. Emonivici, *Carpica*, 4, 1971, fig. 12/3; 13/4.

¹¹ A. Nițu și C. Buzdugan, *Carpica*, 4, 1971, fig. 21/2; 22.2.

mică, dă descoperirii de la Valea Viei o semnificație deosebită ilustrând pătrunderea culturii Cucuteni spre sud pînă la valea riului Buzău. În acest fel valea Buzăului devine limita cea mai sudică a extinderii acestei culturi.

Importanța descoperirii sporește prin identificarea de vestigii ceramice specifice, prin tehnica de lucru și ornamentație, perioadei timpurii a epocii bronzului, chiar dacă aspectul cultural căruia ele aparțin rămîne deocamdată neprecizat. Avînd însă în vedere contextul descoperirii este de presupus apartenența lor la unul din aspectele culturale postneolitice din aria culturii Cucuteni¹².

¹² Petre I. Roman, op. cit., p. 47- 52.

LES RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES DE VALEA VIEI

(dép. de Buzău)

Résumé

L'auteur présente les résultats des deux sondages effectués pendant l'été de 1987 dans le village de Valea Viei, com. Pătirlagele, dép. de Buzău.

Le premier sondage effectué à la base de la colline nommée „Dealul Viei“ met en évidence une sépulture d'incinération en urne datant des Ve-IVe siècles av. J. C. Comme pièces récupérées on peut mentionner : des fragments de l'urne et de l'écuelle — couvercle ainsi que plusieurs pointes de flèche en bronze.

Le deuxième sondage fait sur le sommet de la colline „Vîrful Stîni“, a eu comme résultat la découverte de fragments céramiques Cucuteni A et B, ainsi que du début de l'âge du bronze.

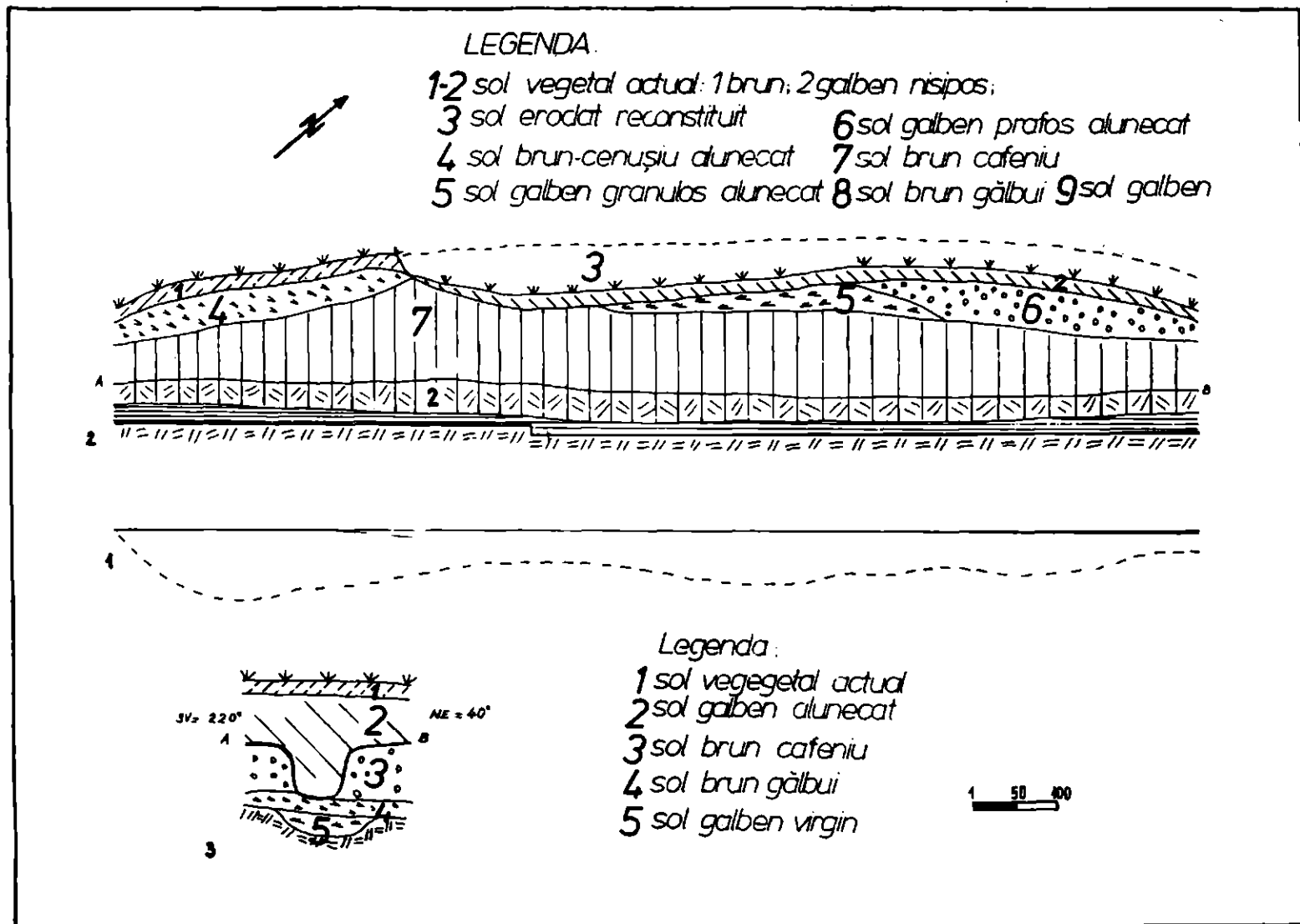

Fig. 1. Valea Viei, 1987: 1. planul secțiunii 1; 2. profilul peretei de est al secțiunii 1; 3. profilul gropii mormintului nr. 1.

Fig. 1. Valea Viei, 1987: 1. Plan de la section I; 2. Le profil du d'est de la section I; 3. Le profil de la fosse de la sépulture no. 1.

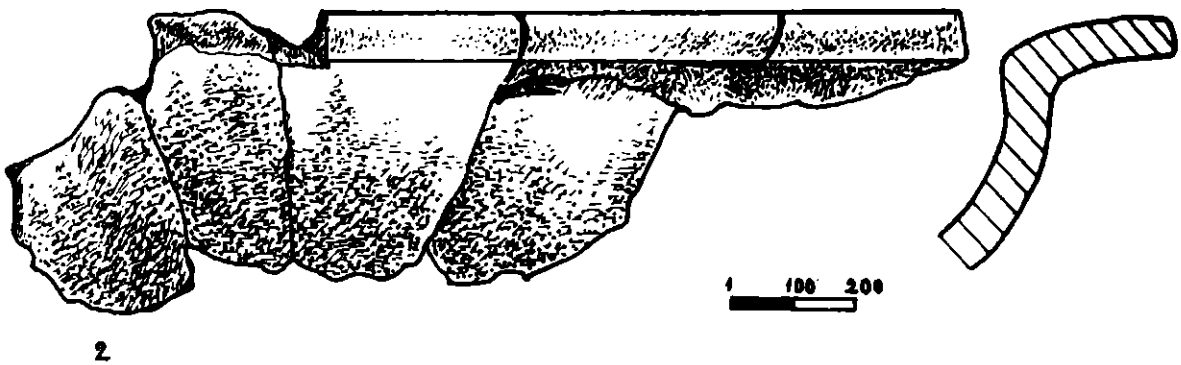
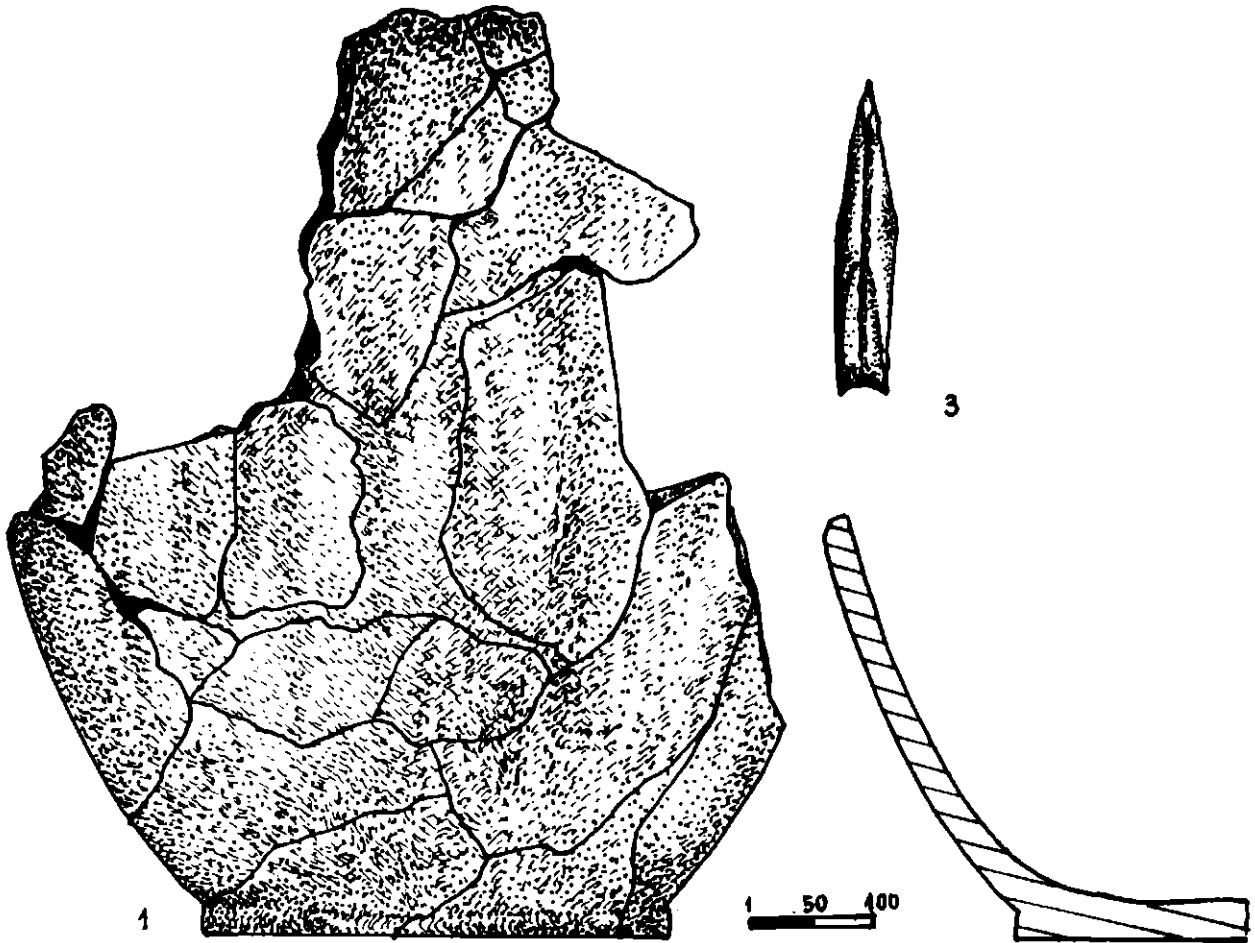

Fig. 2. Valea Viei, 1987. Inventarul mormintului nr. 1: 1. fragmente din vasul-urnă; 2. fragmente din strachina-capac; 3. vîrf de săgeată de bronz.

Fig. 2. L'inventaire de la sépulture no. 1: 1. Fragments du vase-urne; 2. Fragments de l'écuelle-couvercle; 3. Pointe de flèche, bronze.

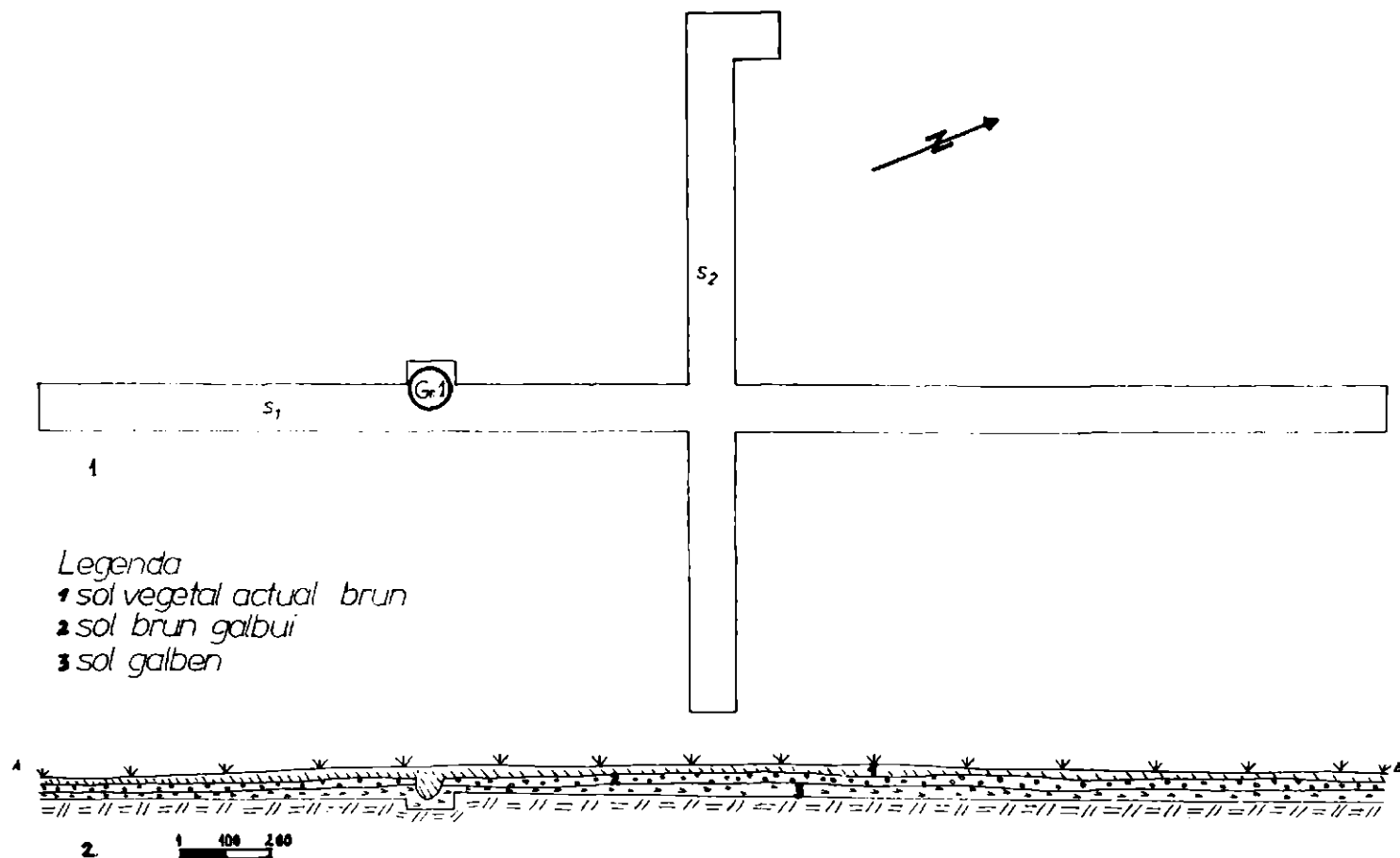

Fig. 3. Valea Viei, 1987 : 1. planul general al săpăturii din punctul „Virful Stînii” ;
2. profilul peretelui de vest al secțiunii 1.

Fig. 3. 1. Plan général des fouilles du point „Virful Stînii” ; 2. Profil du mur
d'ouest de la section no. 1.

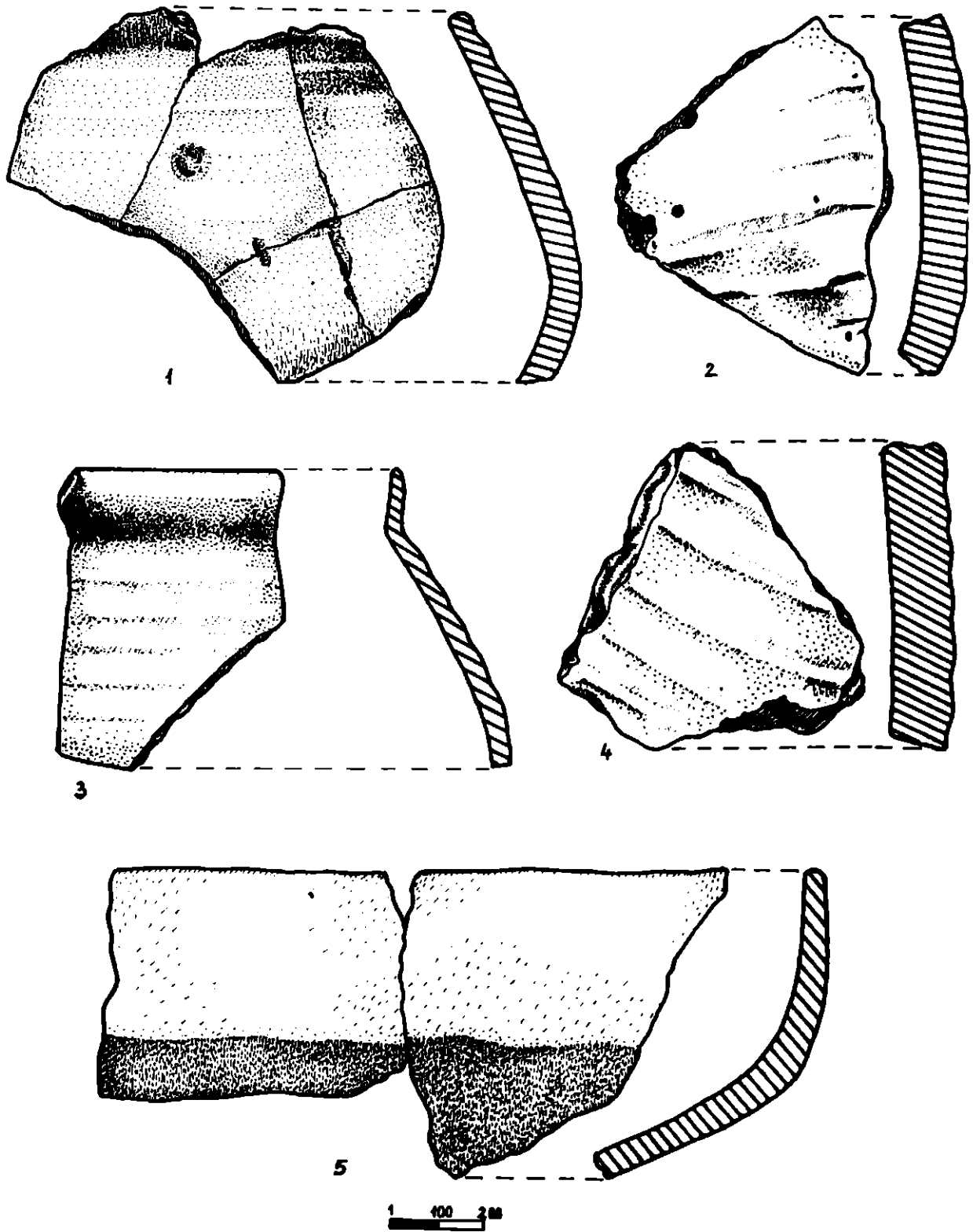

Fig. 4. Valea Viei, 1967. Ceramică fragmentară : 1—4. faza Cucuteni A ; 5. faza Cucuteni B.

Fig. 4. Fragments céramiques : 1—4. La phase Cucuteni A ; 5. La phase Cucuteni B.

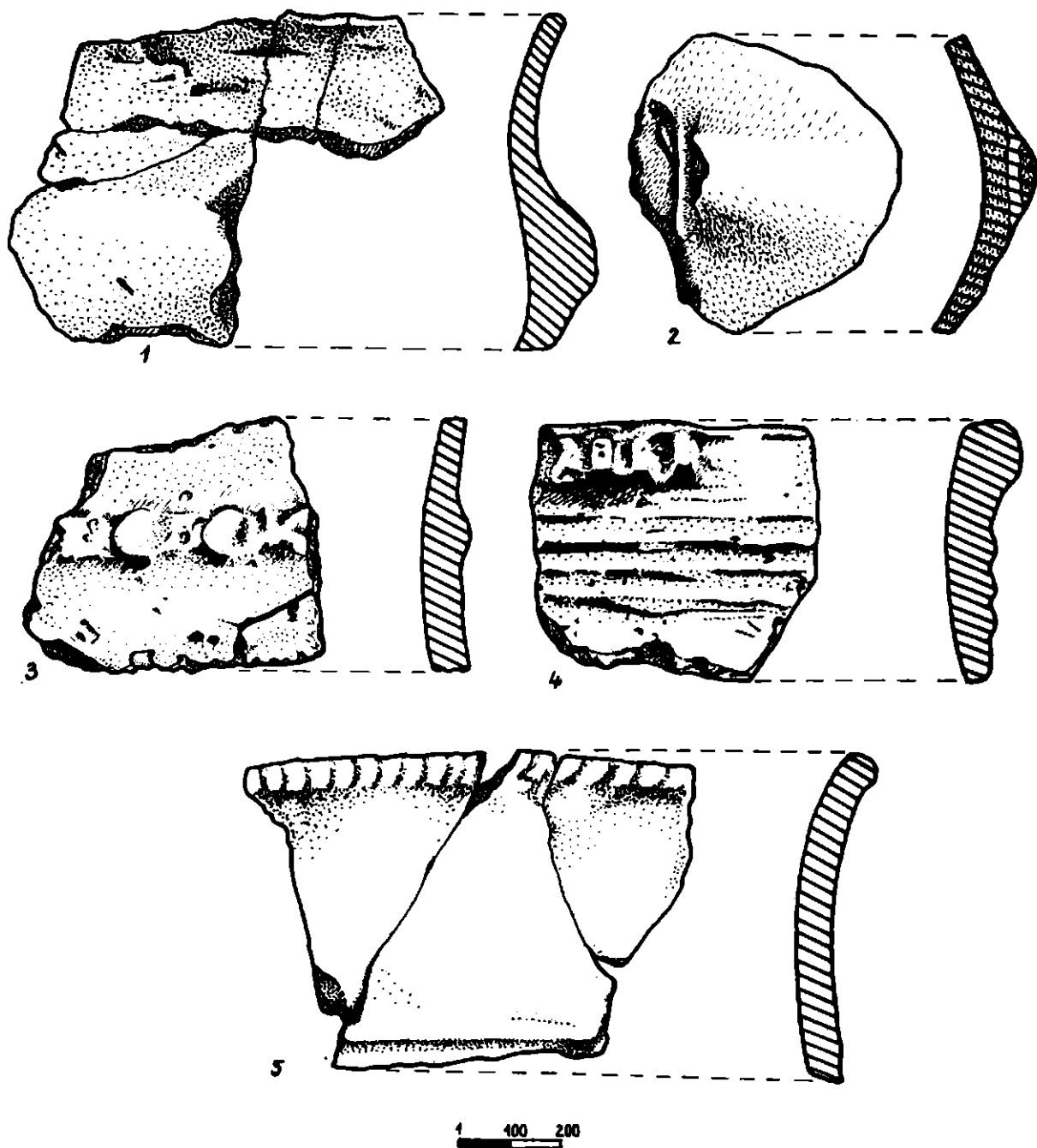

Fig. 5. Vales Viei, 1987. Ceramică fragmentară : 1—5. perioada timpurie a epocii bronzului.

Fig. 5. Fragments céramiques : 1—5. La période ancienne de l'âge du bronze.

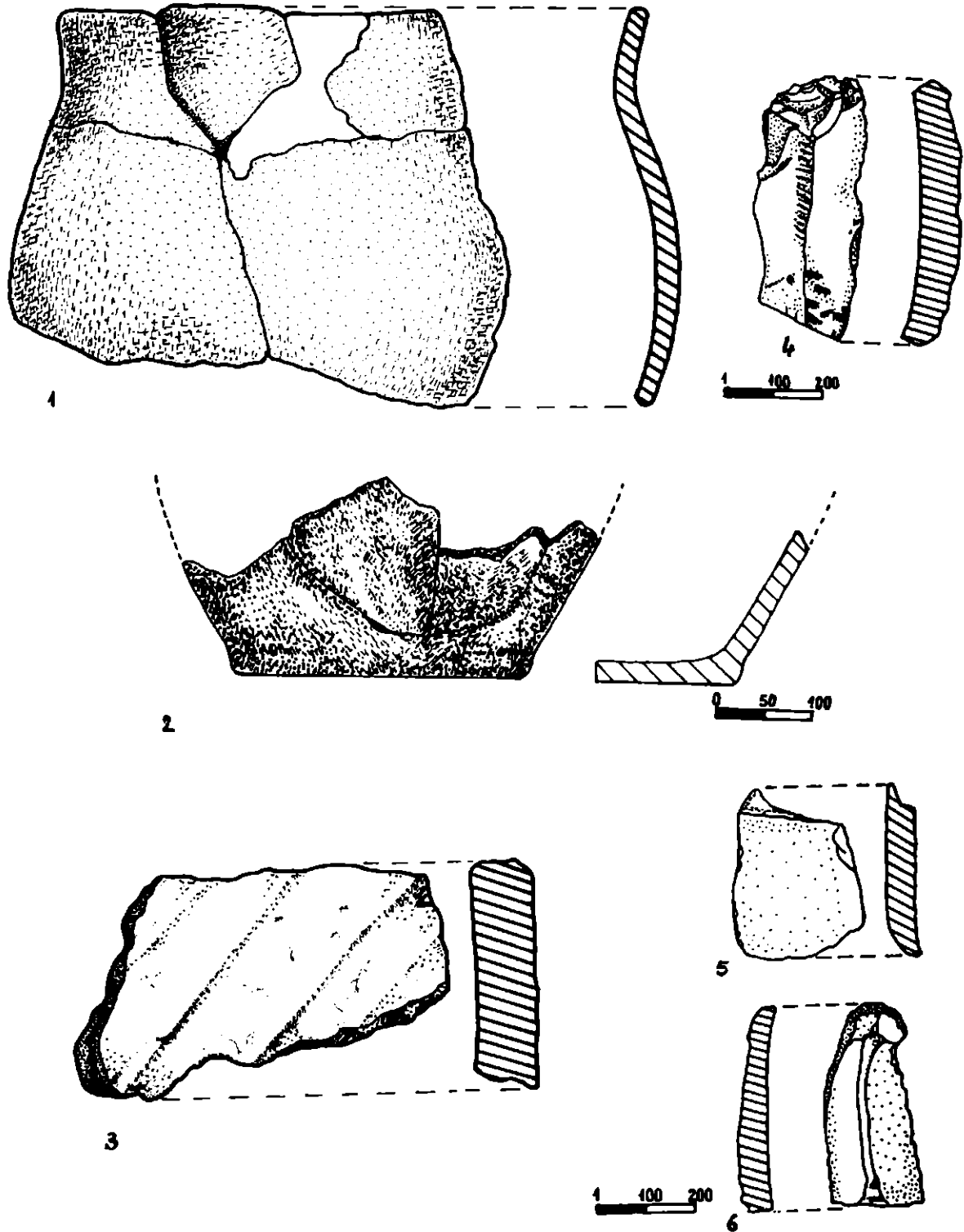

Fig. 6. Valea Velei, 1987 : 1—3. ceramică fragmentară aparținând fazei Cucuteni A ;
4—6. unelte de silex și din rocă locală.

Fig. 6. 1—3. Fragments céramiques Cucuteni A ; 4—6. Outils en pierre.